Αθήνα 21 Ιουνίου 2024

ΠΡΟΣ

Υφυπουργό Περιβάλλοντος & Ενέργειας, κα. Αλεξάνδρα Σδούκου

Κοινοποίηση: Υπουργό Περιβάλλοντος & Ενέργειας, κ. Θεόδωρο Σκυλακάκη

Θέμα: Προτάσεις για μια αποτελεσματική δημόσια διαβούλευση και ποιοτική αναθεώρηση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια & το Κλίμα

Αξιότιμη κυρία Υπουργέ,

Ενόψει της επικείμενης κατάθεσης του τελικού Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια & το Κλίμα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις Electra Energy, Greenpeace και WWF σας αποστέλλουμε τις προτάσεις μας αναφορικά με την αποτελεσματική διαβούλευση και αναθεώρηση του.

Ήδη το 2023, ο πλανήτης προσέγγισε απειλητικά τον +1.5°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα (ΣΣ: 1,45°C με αβεβαιότητα ±0,12°C)[1], ο οποίος αποτελεί το ανώτατο σχετικά ασφαλές όριο υπερθέρμανσης. Στην Ευρώπη και ειδικά στην Ελλάδα, η αύξηση της θερμοκρασίας είναι δυσανάλογα ταχύτερη προκαλώντας ανυπολόγιστες απώλειες στο φυσικό και παραγωγικό κεφάλαιο της χώρας, αλλά και σε ανθρώπινες ζωές. Υπό αυτές τις συνθήκες το αναθεωρημένο ΕΣΕΚ, ως ένα καίριο εργαλείο εφαρμογής της εθνικής κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής και και η συνεπής υλοποίησή του, μπορεί να καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την πορεία των γεγονότων και την ποιότητα ζωής για τις δεκαετίες που έρχονται, εφόσον λάβει υπόψη στον σχεδιασμό του φιλόδοδη κλιματική δράση. Ως εκ τούτου, σας καλούμε να λάβετε υπόψη σας τα παρακάτω δράττοντας την ιστορική ευκαιρία που σας παρουσιάζεται για τη διαμόρφωση ενός ΕΣΕΚ που θα θέτει ουσιαστικά τη χώρα μας στο μονοπάτι μιας φιλόδοξης και δίκαιης μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα:

1. **Επαρκής δημόσια διαβούλευση**

Οι δημόσιες διαβουλεύσεις σε νομοθεσίες και κείμενα σημαντικά για την χάραξη πολιτικής είναι ένα βασικό εργαλείο ενίσχυσης της δημοκρατίας. Ωστόσο, στο παρελθόν δεν έχουν τύχει του σεβασμού που απαιτούν[2], με αποτέλεσμα φαινόμενα αποκλεισμού λόγω εξαιρετικά σύντομων χρονικών περιόδων ή ακόμη και τη μη συμπερίληψη των σχολίων στα τελικά κατατεθειμένα έγγραφα. Στην περίπτωση του ΕΣΕΚ, του πλέον επιδραστικού κλιματικού σχεδίου μέχρι το 2030 και δεδομένου ότι η κατάθεσή του στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα είναι εκπρόθεσμη, η δημόσια διαβούλευση για το προσχέδιο του κειμένου πρέπει να διαρκέσει τουλάχιστον 4 (τέσσερις)

[1] https://wmo.int/publication-series/state-of-global-climate-2023
[2] https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_gr_transparencypublicparticipation2023.pdf

εβδομάδες, καθώς και να προβλεφθεί επαρκής χρόνος για την επεξεργασία των σχολίων που θα κατατεθούν μετά τη λήξη της. Εξίσου σημαντική είναι η διαφανής αξιολόγηση με αιτιολογημένη απόρριψη/αποδοχή σχολίων και δημοσίευση της αιτιολογίας αυτής στην τελική αναθεώρηση του ΕΣΕΚ.

2. **Φιλόδοξοι στόχοι για την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και υπεύθυνη ανάπτυξη των ΑΠΕ**

Βάσει του Διεθνή Οργανισμού Ενέργειας και του Περιβαλλοντικού Προγράμματος του ΟΗΕ οι επενδύσεις σε νέες υποδομές ορυκτών καυσίμων (όπως π.χ., FSRU και αγωγούς) και οι εξορύξεις για νέα κοιτάσματα δεν συνάδουν με τον στόχο του 1,5ºC. Η Ελλάδα οφείλει να αφήσει πίσω τα ορυκτά καύσιμα προχωρώντας σε πλήρη απεξάρτηση από το ορυκτό αέριο το αργότερο έως το 2035 και από το πετρέλαιο έως το 2040. Οι ΑΠΕ οφείλουν να αποτελούν παραδείγματα περιβαλλοντικής αριστείας και η συνεχής ανάπτυξή τους θα πρέπει να πλαισιωθεί από ένα επικαιροποιημένο χωροταξικό σχέδιο με αυστηρά περιβαλλοντικά πρότυπα και ζώνες αποκλεισμού. Επιπλέον, είναι απαραίτητο η ανάπτυξη των ΑΠΕ να μην επαναλάβει το συγκεντρωτικό μοντέλο των ορυκτών καυσίμων, αλλά να επιτευχθεί μέσα από ευρεία κοινωνική συμμετοχή και να αποφέρει οφέλη που διαχέονται ευρύτερα στην κοινωνία. Για τον λόγο αυτό, η περαιτέρω ανάπτυξη της καθαρής ενέργειας στη χώρας μας είναι απαραίτητο να εστιάσει στην ευρεία συμμετοχή των πολιτών στον ενεργειακό τομέα (π.χ., μέσω θέσπισης συγκεκριμένου στόχου για την ιδιοκατανάλωση[3]).

3. **Επαρκής και στοχευμένη χρηματοδότηση**

Λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[4] στην τελευταία αναθεώρηση του ΕΣΕΚ και σύμφωνα με τον κανονισμό 2018/1999 (Governance Regulation)[5] είναι πρωταρχικής σημασίας στο τελικό προσχέδιο να ενσωματωθεί ένας σαφής απολογισμός των επιδοτήσεων (άμεσων και έμμεσων) για την ενέργεια που θα συνοδεύεται με ένα σαφές σχέδιο για τη σταδιακή κατάργηση επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων έως το 2025. Δεδομένου ότι η Ελλάδα δαπανά πάνω από το 1% του ΑΕΠ σε επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων[6,7], το ΕΣΕΚ αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία ώστε η χώρα μας να συμπεριλάβει ένα λεπτομερές, νομικά δεσμευτικό και κοινωνικά δίκαιο σχέδιο σταδιακής κατάργησης των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων, προκειμένου να τις εξαλείψει και να ανακατανείμει τους πόρους για την επίτευξη πιο φιλόδοξων στόχων που αφορούν στην ενεργειακή εξοικονόμηση στα κτίρια και τις μεταφορές, την προστασία των καταναλωτών από τις υψηλές τιμές ενέργειας και τη διαρκώς αυξανόμενη ενεργειακή φτώχεια. Στην ίδια κατεύθυνση, η τελική αναθεώρηση του ΕΣΕΚ οφείλει να συμπεριλάβει αναλυτικά στοιχεία για την εκπόνηση ενός Κοινωνικού Κλιματικού Πλάνου για την

---

[3] https://communitypowercoalition.eu/2024/04/17/driving-the-transition-community-power-in-national-energy-and-climate-plans/

[4] Commission Recommendation, Assessment (SWD) and Factsheet of the draft updated National Energy and Climate Plan of Greece, December 2023)

[5] Σύμφωνα με τον κανονισμό 2018/1999 (Governance Regulation), τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αναφέρουν όλες τις ενεργειακές επιδοτήσεις τους και τα σχέδια σταδιακής κατάργησης όλων των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων στα αντίστοιχα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ). Ειδικότερα, τα τελικά ΕΣΕΚ θα πρέπει να πληρούν τα αναφερόμενα στην ενότητα 3.1.3. (iv) του κανονισμού: "Κατά περίπτωση, εθνικές πολιτικές, χρονοδιαγράμματα και μέτρα που σχεδιάζονται για τη σταδιακή κατάργηση των ενεργειακών επιδοτήσεων, ιδίως για τα ορυκτά καύσιμα" και στο τμήμα 4.6 (iv), λόγω του οποίου τα σχέδια πρέπει να περιέχουν την " (...) περιγραφή των ενεργειακών επιδοτήσεων, συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων για τα ορυκτά καύσιμα".

[6] European Environment Agency, Fossil Fuel Subsidies, 2023

[7] Στο 1,5% του ελληνικού ΑΕΠ οι επιδοτήσεις για ορυκτά καύσιμα - Οι υψηλότερες πανευρωπαϊκά, Energy Press, Απρίλιος 2024

Ελλάδα και να αιτιολογήσει επαρκώς με ποια εργαλεία και τρόπους τα έσοδα από το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα (Social Climate Fund) θα διατεθούν για την αντιμετώπιση κοινωνικών επιπτώσεων στα ευάλωτα νοικοκυριά και τη μείωση της εξάρτησής τους από τα ορυκτά καύσιμα.

4. **Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόβλεψη λύσεων που βασίζονται στη φύση (nature-based solutions)**

Σύμφωνα με τα σχόλια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο προσχέδιο του ΕΣΕΚ, δεν έχει δοθεί η δέουσα σημασία στα τρωτά σημεία και στους κινδύνους που αντιμετωπίζει η χώρα μας σε σχέση με την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή με αποτέλεσμα να διακινδυνεύεται ακόμα και η επίτευξη των στόχων μετριασμού. Για να είναι επιτυχής η προσπάθεια αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης, ο μετριασμός και η προσαρμογή θα πρέπει να προχωρήσουν ταυτόχρονα και συμπληρωματικά. Η πρόσφατα ψηφισμένη ευρωπαϊκή νομοθεσία για την αποκατάσταση της φύσης όσο και η παγκόσμια συμφωνία Κούνμινγκ-Μόντρεαλ για την προστασία της βιοποικιλότητας θέτουν το πλαίσιο ώστε πολιτικές για την ενέργεια και το κλίμα να μπορούν συνδυαστούν με την προστασία των οικοσυστημάτων και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας τόσο χερσαία όσο και θαλάσσια. Θεωρούμε απαραίτητο η τελική αναθεώρηση του ΕΣΕΚ να θέσει σε προτεραιότητα δράσεις για την αποκατάσταση της φύσης καθώς και την εφαρμογή λύσεων που βασίζονται στη φύση - έναντι τεχνολογικών και κατασκευαστικών λύσεων - καθώς και να εντάξει ποσοτικοποιημένους στόχους και μέτρα που θα συμβάλουν τόσο στον μετριασμό όσο και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Συμπερασματικά

Αναγνωρίζουμε την πρόοδο της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια σε ορισμένους τομείς, όπως π.χ., η ταχύτερη διείσδυση των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα. Επισημαίνουμε όμως πως το νέο πλαίσιο παγκόσμιου οικονομικού ανταγωνισμού, αλλά και τη κλιμακούμενη κλιματική κρίση επιτάσσουν σημαντικά μεγαλύτερη φιλοδοξία. Οι χώρες της Ευρώπης που έχουν επενδύσει πρόωρα και εμπροσθοβαρώς στην κλιματική και ενεργειακή μετάβαση σήμερα καρπώνονται σημαντικά οικονομικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα[8]. Παράλληλα, ένα φιλόδοξο ΕΣΕΚ, ευθυγραμμισμένο με τις επιταγές της επιστήμης, μπορεί να βελτιώσει τη βιωμένη καθημερινότητα των πολιτών, μειώνοντας τους λογαριασμούς ενέργειας, την ατμοσφαιρική ρύπανση, καθώς και την έκθεση σε υγειονομικούς κινδύνους, όπως το θερμικό στρες.

Στην κρίσιμη αυτή καμπή της ιστορίας, σας ζητάμε να σταθείτε στο ύψος των περιστάσεων με θάρρος, αίσθημα ευθύνης και εμπιστοσύνη στην κλιματική επιστήμη.

Παραμένουμε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση.

Οι οργανώσεις Electra Energy, Greenpeace και WWF Ελλάς

[8] University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership (CISL), December 2022, Competitive Sustainability Index: New metrics for EU competitiveness for an economy in transition